

Amoresco eta doloresco Jesu Christoren pausoac

FRANCISCO ONDARRA

Sarrera gisa

Ezagutzera ematen dugun testu hau gurutzebide bat da eta hitz laxoz dago idatzia. Izenburu hau darama: *Amoresco eta doloresco Jesu Christoren pausoac*. *Calvarioco Estacioac devocioarequin eguiteco egercicioac*. Gure eskuetara Errezuko Jorje A.ren bitartez ailegatua da, eta beraren baimenarekin argitaratzen dugu. Nork eman zion, nondik datorren eta noiz: ez daki ezer ere puntu horietaz.

Testua

Liburu txiki batean dago, josia eta kartoizko estalkia duena, zenbatu gabeko 28 orrik —56 orrialdek—osatua. Orrialdeak 103 × 75 mm. takoak dira, 10 lerro orrialdeko, hizki haundi samar irakurtzeko errazez hornituak. Estalkien barrengo aldean eta baita zenbait orrialdetan ere ez da falta arkatzez egindako zirriborrorik: hizkiak, hitzak, etab. Besteak beste, *ysidro*, *Señor D Franzisco* eta *ysidro yriarte* leitzen dugu. Esku-idatzia berriz ikusteko aukerarik ez dugu orain; beraz, ez dakigu nolako eta noizko filigrana duen.

Nork eta noiz idatzia

Ez dakigu nork, noiz eta non idatzia den; eta goian esan dugunez, noiz eta nola etorri zen Errezu A.ren eskuetara. Esan dezakegu ordea, zein euskalkitan dagoen, hots, goi nafar hego aldekoan; eta uste dugunez joan den mendeko lehen partean: besteak beste, *ch* erabiltzen duelarik *k* adierazteko: *Jesu Christoren* 1,1; *Christoren* 2,2; *christioa* 4,3.

Gure lana

Euskal testu berriarekin batera, gure aldetik gramatika, hiztegia eta aditza ukitzen ditugu. Zertarako? Alde batetik, euskalkien noiz-non-zer-nolakoak hobeto ezagutzeko serbi dezaketen fenomenuek azpimarratzeko; bestetik, jakina, testu honen noiz-nongoetara eraman gintzaketenak.

A. Gramatika

1. Idazkera

1.1. Bokalak

Bokal artean *-i-* idazten du beti: *oial* 22; *oien* 23; *deia* 31; etab. Ez dugu aurkitu *v-* hitz hasieran *u-*ren partez; ez eta ere *-u-* bokal artean *-v-*ren ordez.

1.2. Kontsonanteak

- 2.1. Zenbait hitzetan *v* ikusten da: *vici* 41; *vide* 3; *veira* 2,2, baina *beira* 25; *vide-gaveric* 43,2, baina *naigabe* 27, eta *gabe* 26, etab.
- 2.2. Etimologiazko *ch* mantentzen da: *Christoren* 2,2; *christioa* 4,3.
- 2.3. Beti *ce*, *ci* aurkitu dugu: *ceñatu*, 2,1; *goicean* 5; *gucien* 2,1.
- 2.4. Bokal artean beti *-i-*: *gueiagotan* 33; *Escuieco* 54,1; *zoaie* 29.
- 2.5. *Ixa* adierazteko marratxo bat ipintzen du *s*-ren gainean: *išurce* 41; *assūri* 9,2.
- 2.6. Beti *ge*, *gi*, *ez je*, *ji*: *egercicio* 2; *egemploan* 20; *meregi* 38. Salbuespen gisa hauek aipa ditzakegu: *Jesus* 43,2 eta *Jerusalem* 25.
- 2.7. Afrikarietarako *ts*, *ch* eta *tc/tz* erabiltzen ditu.
- 2.7.1. Lehenengoaren adibideak: *etsaietaic* 9,1; *uts* 27; *itsusituric* 16; *eracutsi* 20, baina *eracusi* 30.
- 2.7.2. Bokal artean *tce* ageri da: *biotcetic* 2,1; *zulatcen* 5. Salbuespen bakarra hau da: *itzes* 48. Ez da ageri *tci/tzi*.
- 2.8. Beti *-mb-* eta *-mp-* irakurtzen dugu: *nombait* 13; *aimberce* 37,2; eta *estampaturic* 23,1; *campora* 26.

1.3. Besterik

- 3.1. Bi hitz bat eginik ageri dira maiz. Hori gertatzen da batez ere aditza eta laguntzailearekin: *erranendu* 2,1; *emancioten* 4,2; *Pensazazu* 4,3; *naiagodu* 56. Ik. baita ere *bearbeza* 17; *bearden* 52; *zorzeitugunes* 24. Bestalde, *bat* adjetiboa lotu gabe idazten da: *andi bat* 21. Askotan marra baten bidez lotzen dira hitzak: *eder-gura* 16; *neque-penak* 35.
- 3.2. Harridura marka esaldiaren aurretik eta atzetik jartzen da: ¡*Oh Jesusen Ama maitea!* 15,2. Ik. ere 6,2; 9,2; 12,2; 15s.; 17; etab. Galdera esaldietan berriz, atzetik bakarrik ipini du marka aurkitu dugun adibidean: *nola guc uca... sines maitatcea?* 44/45.

2. Fonetika

2.1. Bokalak

- 1.1. Hiatoa ez da hausten: *icenean* 2,1; *ondoan* 5; *aldian* 25; *gucien* 2.
- 2.1. Bokal harmoniarik ez dago: *irabaci* 3; *ciñana* 20; *lecua* 32.

2.2. Kontsonanteak

- 2.1. Hitz bukaeran *-s* ageri da beti: *neques* 20; *gucis* 2,2.
- 2.2. Behin bakarrik dago *-zt-*: *bacinduzte* 23,3; besteetan *-st-* ageri da: *botacindusten* 26; *zaituste* 44; *esta* 43,2; *gaistoequin* 54.

3. Morfologia

3.1. Izenen deklinabideaz zerbait

- 1.1 Ergatibo plurala *-ek* da: *borrero gogorrec...erranciotte* 33; *Aita sanduec naiduten bezala* 3. Ik. ere *culpec* 23,3; *borreroec* 5; *gogorrec* 19; *sanduec* 47,1. Hala ere, *Ama Semeac elcar icusi*, eta 15,1; *ceren... gaitz andiac etorri bearduten* 29.
- 1.2. Pluraleko datiboa *-ei* da: *animei* 26; *Andrei* 28,1; *piadosoei* 30.
- 1.3. Instrumentalak *-s* du bukaeran: *penas* 6,2; *oñaces* 5; *listus eta odoles* 16; *naies* 33; *zorzeitugunes* 24.

1.4. Pluraleko ablatiboa *-etaic* da: *cateetaic* 7,1; *begietaic* 15,1. Mugagabea berriz *-taic*: *anitz aldetaic* 40,1.

1.5. Espero zitekeenaren kontra, soziatiboa *-kin* da: *nequearequin* 19; *gaistoequin* 53,2. Behin *negarraiqui* 31, baina *negarraiquin* 23,2.

3.2. Erakusleak eta edutezko izenordain/adjetiboak

2.1. Adjetibo bezala, erakusleek *g-* hartzen dute: *Devocio gontan* 1; *pena goien* 17; *eder-gura* 16. Hiru salbuespen: *tormentu oiec* 34; *Erri dicha gabe ari* 26; *vide gogor artan* 30.

2.2. Ez da ageri *nere/neure*, *ene* baizik: *ene Jauna* 2,1; *¡O ene Jesusen...!* 53,2; 54,1; etab.

3.3. Aditza

Lehenaldian bukaerako *-n* galdu egiten da gehienetan: *zina*, *zinitue*, *ziote*, *zizkiote*, *zoaie* eta *zue*. Ez da galtzen hauetan: *zindigun*, *zindion* eta *zinduzten/-sten*. Harridura, erlatibo eta zeharkako galdera esaldietan ere ez da galtzen, salbuespen bakar batekin: *nola... berritu-cizquiote* 36,2.

4. Sintasia

4.1. Kausazko esaldi bakarra hau da: *ceren... etorri bearduten* 29.

4.2. Erlatibozkoetan ez du *zein* ez *bait* erabiltzen, *-n* bakarrik: *emancioten lecua* 4,2; *eramancinduenena* 10; *beardugun gracia* 23,3; etab.

4.3. Ondoriozko hau dago: *aiñ... neques zoaien*, *eci... artuzuten Simon deitecencen Cirineco guizon bat* 19.

B. Hiztegia eta adizkiak

1. Hiztegia

Hiztegia saila antolatzeko irizpideak "Gure Lana" izeneko atalean eman ditugu. Sail honetan laburdura hauek daude: *a.* aditza, *ad.* adberbioa, *adj.* adjetiboa, *i.* izena, *io.* izenordaina, *j.* juntagailua eta *pos.* posposizioa.

2. Adizkiak

Adizki guztiak sartu ditugu *Adizkiak* sailean. *Lehenaldian*, 1. perpaus nagusian *-n* gabe azaltzen diren formak *-n* gabe jartzen ditugu: *zina*, *zinitue*, *ziote*, *zoaie*, *zue*; 2. perpaus nagusian beti *-n* dutenak *-n* horrekin: *zindigun*, *zindion*; 3. perpaus menpekoan bakarrik ageri direnak—esan nahi dugu, harridura, erlatibo, zeharkako galdera, etab. esaldietan— bukaeran ipintzen dugu *-n*, baina parentesian: *zindue(n)*, etab.; 4. zeharkako galdera batean *-n* gabe aurkitu dugu: *nola... berritu-cizquiote* 36,2. Baldintzazko esaldi bakarrean ere *-n* gabe: *barimbazoie* 29.

Amoresco eta doloresco Jesu Christoren pausoac.

Calvarioco Estacioac devocioarequin eguiteco egercicioa.

Devocio gontan Jesu Chris-^{/2} torequin itz eguiteco, lenic ongui ceñatu, Jesu Christo ene Jauna edo, Acto contriciocoa biotcetic eguin, eta batec gucien icenean ofrecimentua erranendu orla.

Ofrecimentua.

Aita eterno, Jaun gucis poderosoa, veira, guri ezpada ere, zure Seme maite Christoren ^{/3} aurpegui ederrari; eta Calvarioco vide sandu gontaco pauso guciac beraren biotceco amore eta intencioarequin batean izandaitcela zure gloriaric andienaraco: eta ceruco egercicio gontan diren indulgenciac, gucia Aita sanduec naiduten bezala eguines, irabaci naiditugu; eta Zuc naidituzun purgatorioco ^{/4} animen sufragioan, eta gure salvacioraco izandaitcela. Amen.

Lemisico Estacioa

Eriotceco sententia Jesu Christori emancioten lecua.

Pensazazu, christioa, nola Or-^{/5} cilare sandu goicean Jerusalengo borraroeac Jesus columna bati lotu, eta gogorqui azotatu ondoan, ezarricioten bere buru mimberan, burlasco Erregueari bezala, elorri arancesco corona arrigarri bat, anitz lecutan zulatcen eta oñaces betecen zutela: eta berce tormentuen gañera, gurutcean eta bi ^{/6} ladronen erdian ilcera Pilatosec condenatuzuen.

Oracioa.

¡O gure Jesus Redentore maitea, gaizquiguile bat bezala preso loturic Jueces Juez ibili, eta azote, arance eta penas beteric, aín isil, eta aín humil zure eriotceco sententia gure culpac gatic artucinduena! Zure biotceco ^{/7} amore eta humildade gonon gatic diguzu, Jauna, gracia, eguiasco penitencia edo confesioarequin gure becatuen cateetaic libratceco, eta zure tribunale justoa gure favoreco sententia guc aditceco. Amen.

Aita gurea, Ave maria eta gloria; eta au pauso gucietan.

Guero bacoichac erratendu: ^{/8} Misericordia, Jauna, ni becatarias. Damudut zu ofendituas.

Bigarren Estacioa.

Jesu Christori gurutcea emancioten lecua.

Pensazazu, christioa, nola Jesus ^{/9} gu etsaietaic libratcea gatic, bera egoncen Jerusalem berrero gogorren escuetan; eta gure becatuen carga gucia edo gurutcea bere gañean nola emancioten, an josiric tormentus ilceco.

Oracioa.

¡O gure Jesus asñuri gucis mansoa, zure Aitaren obediencia ga-/¹⁰tic, eta gure amorea gatic zure soñean gurutcea zure sacrificioraco eramancinduen! Zure biotceco ontasun gonon gatic diguzu gracia, zure vorondateari gurea gauza gucietan sugetadezagun: eta gure becatu gucien zorretaic ateratceco, diguzu zure lagunza; eta gurutcea beti zure ondoren gogotic eraman, eta lurreco /¹¹ nequearequin ceruco corona irabacidezagun. Amen. Aita gurea.

Irugarren Estacioa.

Gurutcearequin Jesus lemisicoic eroricen lecuia.

Pensazazu, christioa, nola gure /¹² Jesus maitea calvarioco videan gurutce pizuaeren cargarequin necatu, eta oñen gañean ecin egones, lurrera eroricen: eta infernuco canalla gaiec Jaun divinoari lagundu bearrean, osticoca eta golpeca erabili, eta neques jaiquiariaci-zuten.

Oracioa.

¡O gure Jesus, Jaun gucis pode-/¹³rosoa, andia da nombait gure culpen carga; bada zu izanic Jangoico eta guizon indar anditacoa, lurra jo artaraño erori eta gurutce pean aurquitucina! Zure amore eta paciencia miragarri gonon gatic diguzu zure escua gure culpa pizuen azpitic eguiasco confesioarequin zugana jaiquitceco: eta zure gurutcearen on-/¹⁴doren lurreco neque-penetan bocic ibiligaitcen, guero zure aurpegui ederra ceruco glorian icusidezagun. Amen. Aita gurea &.

Laugarren Estacioa.

Jesu Christoc bere Ama santisima topatuzuen lecuia.

/¹⁵ Pensazazu, christioa, nola calvarioco vide gontan Jesus onac bere Ama maitea pena eta negarresco ichaso bat eguinic topatuzuen: eta Ama Semeac elcar icusi, eta beguietaic biotcetara ¡cer dolore eta pena gogorrac sartucociren!

Oracioa.

¡O Jesusen Ama maitea! ¡cer /¹⁶ ezpata zorrozac zure anima josicozuen, zure biotceco Semea eta Ainguiruen edertasuna modo gartan icusicinduen; burua arances josiric; aurpegui eder-gura listus eta odoles itsusituric, eta gure becatuen carga edo gurutcea gañean zuela, eta golpeca bi ladronen erdian ilcera cerama-/¹⁷tela! ¡O Amaric afligtuen! horduco bien tormentu gaci gogorrac gatic diguzu zure Semearen eta zure pena goien lastima eguiasco bat; eta erdechizaguzu guc eguintugun becatu gucien barcacioa, eta gure nequeen artean bearbezala egoteco gracia. Amen. Aita gurea &.

/18

†

Borzgarren Estacioa.

Jesus maiteari gurutcea eramaten laguntceco Simon Cirineo artuzuten lecu.

Pensazazu, christioa, doloresco vide gontan, nola gure Jesus aĩn /19 pauso argal eta neques zoaien, eci Judio gogorrecicusiric gurutcearen cargarequin icar icar, eta erorceco peligroan, artuzuten Simon deitcencen Cirineco guizon bat Jaun divinoari laguntceco; baña ez lastimas, basic ceren gurutceco tormentuan lembaitlen ilcen icusi naizuten.

Oracioa.

/20 ¡O Salvadore maitea, gure becatuen carga zure gañean artu, eta gure animen bila aĩn neques pauso goietan ibili-ciñana, eta Simon dichosoaren egemploan calvarioco videan zuri jarraitqitcen eta laguntcen eracutsi cindiguna! Diguzu arren, Jauna, zure pasioco paciencia, gure becatuen sinesco damua, /21 eta zure penen biotceco lastima andi bat; gurutcea eramaten orai zuri lagundu, eta orren frutua gozadezagun zu alabatcen ceruco glorian. Amen. Aita gurea &.

†

Seigarren Estacioa.

/22

Veronica Andre piadosac Jesus onari bere aurpegua garbitucion lecu.

Pensazazu, christioa, nola Jesusen aurpegia icerdis, odoles eta errauses beteric Veronica santac icusi, eta oial garbi bat artuzuen; eta gucien artetic sartu, eta aurpegui divi-/23 noa garbitucion: eta Jesusec bere Imagen sandua estampaturic oial gartan orren paguan utcion.

Oracioa.

¡O gure Jesus, eguiasco edertasunaren ispila! gure culpec orla itsusitu bacinduzten, oien damua, eta biotceco negarraiquin gure animac garbitceco, diguzu, Jauna, ortaraco beardugun /24 gracia: eta utzazu gure biotcetan zure neque gucien señalear, oroigaitcen zuri zorzaitugunes, eta gauden beti esquerrac ematen emen eta ceruan. Amen. Aita gurea &.

†

Zazpigarren Estacioa.

/25

Jesu Christo bigarren aldian eroricen lecu.

Pensazazu, christioa, nola gure Jauna gurutcearen cargac eritu, eta bigarren aldian erori, eta lurra jozuen: beira nola borrero gaiec golpeca jaiquiaracizuten; eta Jerusalem galdua Jesus onac utcizuen.

/26

Oracioa.

¡O gure Jesus misericordiasco Aita! munduaren Jaun eta jabe bacarra zu izanic, Erriaren deshonra bacina bezala, Jerusalemic campora botacindusten; eta orrengatic

ere Erri dicha gabe ari lastimas veiratu-cindion. Arren, Jauna, zure piedade gucias gure animei veirazozute: be-/²⁷randu badere ezagutu-dugu, zure neque tormentuac gure culpac gatic direla; eguinas damuturic aurquicen-gara, eta oien barcamendua erdechinaies; diguzu zuc hau zure biotceco naigabe gucien icenean: eta uts berriric ez eguiteco, diguzu beardugun lagunza eta gracia. Amen. Aita gurea &.

/28

†

Zorcigarren Estacioa.

Jerusalengo Andrei Jesus onac itz eguincioten lecua.

Pensazazu, christioa, nola Jesus piadosoac, bere deshonna, eta nequeen artean, ladron in-/²⁹fame baten guisa barimbazoaie ere, Andre piadosa lastimas eta negarres aren guibetic zoacinei, erranciot: Jerusalengo alabac ez nigatic negar eguin, baisic ceuren buruen gatic eta zuen humen gatic, ceren oien gañera gaitz andiac etorri bearduten.

Oracioa.

/³⁰ ¡O gure Jesus, Arzai ona bezala gure animen bila ibiliciñana! Calvarioco vide gogor artan, eta zure penen artean ere, Jerusalengo Andre piadosoei, eta aietan guri, becatuac gatic bear bezala negar eguiten eracusi cindigun: arren, Jauna, argui vici bat diguzu, ardi onen gui-/³¹sa zure dei amorosoa aditu, eta Zuri Arzai onari bezala zucen beti jarraiquitceco: eta gure biotceco negarrai qui orai zuri lagundu, eta guero gure salvacioco deia zure ago gozotic betico adidezagun. Amen. Aita gurea &.

/32

†

Bederacigarren Estacioa.

Irugarren aldian Jesus eroricen lecua.

Pensazazu, christioa, nola Calvarioco videan Jesus maiteari indarra faltatu, eta iruga-/³³rren aldian gurutcearequin erori, eta bere aurpegui ederras lurra jozuen; jaiqui naizue eta ecin; eta borrero gogorrec, artas urricaldu bearrean, neque gueiagotan hura ucusi naies, tiraca eta osticoca erranciot: ea laster jaiqui, gurutcean il-beardu, an ilicusi naidugu.

/34

Oracioa.

¡O gure Jesus amorosoa! ¡O nola zure gurutcea eta lurreco nequeac amore ones eramatera animatcen gaituzun! Ay Jauna, gure culpac dire Zu bulcaca eta golpeca lurrean irugarren aldian erabili zaitustenac! neque tormentu oiec Zuri arindu naies gaude: digu-/³⁵zu zuc ortaraco zure gracia; gure becatuen sinesco damua; emengo neque-penac gure culpen saria bezala artu dizagun; eta guero ceruco dicha betico aurquidezagun. Amen.= Aita gurea &.

†

Amargarren Estacioa./36 **Jesu Christori bere soñecoac quendu-cizquioten lecu.**

Pensazazu, christioa, nola gure Jesus ona Calvarioco mendira ceneco, an aurquicenciren guciac veira cegozquiola, borreroec lastimatic gabe quendu-cizquioten tiraca bere soñecoac, eta berritu-cizquiote bere gorputce-/37 co llaga sagratuac. ¡O nola burlaca eta gaizqui-erranca emen deshonoratu-zuten!

Oracioa.

¡O gure Jesus paciencia miragarriaren ispilua! ¡cer naigabe eta angustiac zure biozac artuco-cituen, guelditu-ciñalaic soñecoac gabe araguiaic aguerrian aimberce genden alcinean! /38 zure arrigarrisco paciencia eta amorio gonon gatic, diguzu, Jauna, biotz humil bat, gure becatu eta pasionen soñeco zar itsusia quenceco, eta oiec meregiduten castigoa eramateco. Amen. Aita gurea &.

/39

†

Amecagarren Estacioa.**Jesus gurutcean josizuten lecu.**

Pensazazu, christioa, nola Jesus, gure becatuac gatic sacrificatu-bearcena, gurutcearen gañean ezarri, eta ice gogorre-/40 quin bere escu divinoac eta oiñ sagratuac josi-cizquioten, eta utcizuten cena oñaces betea, eta anitz aldetaic odola ceriola.

Oracioa.

¡O gure Jesus! ¡cein ona, cein maitagarria zaren gurezat! ilcera daramaten ardia bezain isil eta humil igancina Calvarioco mendira, eta bocic eman-/41 cinitue zure escu eta oiñ sagratuac gurutcean josiceco gu salvacea gatic. Zure gurutceco dolore, odol-iñsurce eta amorio gucia gatic diguzu gracia, gure culpen eguiasco penitencias zure odol preciosoan gure animac garbidaitcen, eta zure biotcean beti vicigaitcen. Amen. Aita gurea.

/42

† † †

Amabigarren Estacioa.**Jesus gurutcean ilcen lecu.**

Pensazazu, christioa, nola Jangoico eta guizon eguiasco gure Jesus gurutcean josi, eta goratu-zuten, eta gurutcea asentaceco bere za-/43 ñac deseguin eta puscatu, eta mendi sandu gartan gure Salvadorea airean utcizuten: beira nola bi ladronen erdian tormentu eta burlen artean ilcen.

Oracioa.

Gueiegui naidiguzu gure Jesus maitagarria: eta esta gu gatic zuc icusi ezduzun videgaveric; bada gu gatic artu-zaitus-/44 te preso; gu gatic azotatu-zaituste; gu gatic

ezarri-dizute buruan elorri arancesco corona arrigarri bat; gu gatic urratu-zaituste cere burutic oñetaraño, eta gu gatic gurutce batean josiric quendu-dizute cere vicia. ¡O gure Jesus ona! gaurguero zuri nola guc uca gure biotzac, edo biotz osos zu eta /⁴⁵ sines maitatea? diguzu ortaraco beardugun gracia; eta gordegaizazu zure biotcean orai eta gure oriotcean. Amen. Aita gurea &.

---

†

Amairugarren Estacioa.

^{/46} Jesusen gorputz sandua gurutcetic erauchi, eta Ama virginari emancioten lecuá.

Pensazazu, christioa, nola gure Jaunaren doloreac eriotcearequin acabatu, eta Ama maitearenac dirauten: Jesusen gorputz ila lanzadas idiqui, eta Ama virginaren anima josizu-/⁴⁷ten: eta Jose eta Nicodemus sanduec gurutcetic erauchi, eta Amari presentatucioten: ¡cer onen penac, cer negarrac!

Oracioa.

¡O virgina Maria, Jangoicoaren Ama, eta triste gucien consueloa, cer dolorea zure biotzac artucozuen, gorputz divino, Espiritu sanduac zure sabelean /⁴⁸ eginzuena, ilic zure beso virginaletan artu-cinduenean! Eta aren burua arances, escu eta oñac itzes zulaturic, eta biotza lanzadas idiquiric icusi, eta ¡cer doloreac artu-cinduzan! Arren bada gure Amaric maitena diguzu zure animaco pena tristen eguiasco lastima andi bat; eta lagundu-za-/⁴⁹guzu gure becatuen penitencia eta vicitza berri sandu bat eguiten, eta guero zurequin ceruan vicigaitcen. Amen. Aita gurea &.

---

†

Amalau-garren Estacioa.

⁵⁰ Obia berrian Jesusen gorputza sartuzuten lecuá.

Pensazazu, christioa, nola doloresco Amaren besoetaic gorputz sandua Jose eta Nicodemusec artu, eta devocio andias obia berrian sartuzuten. ¡O cer pauso gontaco Ama virginaren negar saminac!

^{/51}

Oracioa.

¡O martiri gucien Erreina, cer dolorea zure biotzac artucozuen, zure Seme maitea obian sartu, eta penas ila bezala bacarric, eta zure biotceco vicitza gabe gelditu-ciñanean! ¡O munduco Amaric afligituena, eta becatarien Ama bacarra! Zure luto eta soledade tris-/⁵²te gonon gatic erdechi-zaguzu, biotceco damus penitencia edo confesio on bat eguiteco bearden gucia; eta becatu berric ez eguiteco; eta zure Seme Jesus eta zu beti maitaceco gracia. Amen.= Aita gurea &.

/53

**Jesus crucificatuaren borz llaga sagratuen
adoracioa.**

Ezquerreco oñeco llagari.

¡O ene Jesusen llaga preciosa! biotz gucias adoratcen-zaitut; eta orgatic escatcen-dizut, Jauna, ene pauso eta ibilce gaistoequin eguin-dizquizudan ofensa gucien barcacioa.= Aita gure, eta gloria.

/54

Escuieco oñeco llagari.

¡O ene Jesusen llaga preciosa! biotz gucias adoratcen-zaitut, eta orgatic escatcen-dizut, Jauna, ene iz eta obra gaistoequin eguin dizquizudan ofensa gucien barcacioa.= Aita gurea, eta gloria.

Ezquerreco escuco llagari.

¡O ene Jesusen llaga preciosa! biotz gucias adoratcen-zaitut,^{/55} eta orgatic escatcen-dizut, Jauna, ene biguies eta berce sentidoes eguin dizquizudan ofensa gucien barcacioa.= Aita gurea, eta gloria.

Escuieco escuco llagari.

¡O ene Jesusen llaga preciosa! biotz gucias adoratcen-zaitut, eta orgatic escatcen-dizut, Jauna, ene memoria, entendimentu, eta vorondateas eguin-dizquizudan ofensa gucien barcacioa.= Aita gurea eta gloria.

/56

Costado sagratuco llagari.

¡O ene Jesusen llaga preciosa! biotz gucias adoratcen-zaitut, eta orgatic escatcen-dizut, Jauna, nola zure biotza lanza gogorras josia izancen, eta zure Ama santisimarena ezpata zorrotzas, ala ene anima zure amorioas betico josi-dezazula: bada il naiagodut, zu ofenditu-baño. Aita gurea, eta gloria.

Hiztegia

A

ADITU (a.) 'entzun'. *zure dei amorosoa aditu* 31; *adidezagun* 31.

AGERRI (adj.) 'ageri, agiri'. *araguiac aguerrian* 37,2.

ALZIN (i.) 'aitzin, aintzin'. *aimberce genden alcimean* 37,2.

AMEKA (adj.) 'hamaika'. *Amecagarren Estacioa* 39.

AMIRU (adj.) 'hamahiru'. *Amirugarren Estacioa* 45,2.

ANDI (adj.) 'handi, haundi'. *lastima andi bat* 21,1; *andia da* 13.

ANITZ (adj.) 'anitz, ainitz, asko'. *anitz lecutan* 5; *anitz aldetaic* 40,1.

- ARANZE (i.) 'arantza, arantze'. *arance eta penas beteric* 6,2; *elorri arancesco corona* 5; 44.
- ARREN (ad.) 'otoi, mesedez, arren'. *Arren bada gure Amarić maitena* 48; *Diguzu arren, Jauna* 20; *arren, Jauna, argui vici bat diguzu* 30.
- ARZAI (i.) 'artzai, artzain'. *Arzai ona bezala* 30.
- AURKITU (a.) 'arkitu, aurkitu'. *gurutce pean aurquitucina* 13; *aurquidezagun* 35.
- AXURI (i.) 'axuri, bildots'. *¡O gure Jesus asñuri gucis mansoa...!* 9,2.
- B**
- BAÑA (j.) 'baina'. *baña ez lastimas* 19.
- BAÑO (j.) 'baino'. *il naiagodut, zu ofenditu-baño* 56.
- BEAR (i.) 'behar'. *ceren...etorri bearduten* 29; *gurutcean il-beardu* 33; *gure becatuac gatic sacrificatu-bearcena* 39,2; *urricaldun bearean* 33.
- BEDERAZI (adj.) 'bederatzi'. *Bederacigarren Estacioa* 32.
- BEIRATU (a.) 'begiratu, so egin'. *lastimas veiratu-cindion* 26; *veirazozute* 26; *veira... Christoren aurpegi ederrari* 3; *beira nola* 43,1.
- BEKATARI (i.) 'bekatari, bekatore'. *becatarien* 51; *becatarias* 8,1.
- BERZE (adj.) 'bertze, beste'. *berce tormentuen* 5; *berce sentidoes* 55,1; *aimberce* 37,2.
- BEZALA (j.) 'bezala'. *naiduten bezala* 3.
- BIGI (i.) 'begi'. *biguies eta berce sentidoes* 55,1.
- BORZ (adj.) 'bortz, bost'. *borz llaga* 53; *Borzgarren Estacioa* 18.
- BOZ (i.) 'boz, botz, poz'. *bocic ibiligaitcen* 14,1; *bocic* 40,2.
- D**
- DAMU (i.) 'damu'. *Damudut zu ofendituas* 8,1; *simesco damua* 20.
- E**
- ELORRI (i.) 'elorri'. Cf. ARANZE.
- ERAUTXI (a.) 'erautsi, jautsi'. *Jesusen gorputz sandua gurutcetec erauchi, eta Ama virginari emancioten lecua* 46; *gurutcetec erauchi* 47,1.
- ERDETXI (a.) 'lortu'. *erdechinaies* 27; *erdechi-zaguzu* 17; *erdechi-zaguzu* 52.
- ERRAUS (i.) 'hauts, pulvis'. *icerdis, odoles eta errauses beteric* 22,2.
- ESKUI (i.) 'eskui, eskuin'. *Escuieco oñeco llagari* 54,1; *Escuieco escuco llagari* 55,2.
- F**
- FRUTU (i.) 'fruitu'. *orren frutua* 21,1.
- G**
- GAISTO (adj.) 'gaizto'. *pauso eta ibilce gaistoequin* 53,2; *gaistoequin* 54,1.
- GEIAGO (adj.) 'gehiago'. *neque gueiagotan hura ucusi (sic u-) naies* 33.
- GIBEL (i.) 'atze'. *aren guibetic zoacinei* 29.
- GISA (i.) 'gisa, modu'. *ardi onen guisa* 30; *guisa* 29.
- GORATU (a.) 'goratu, altxatu'. *gurutcean josi, eta goratu-zuten* 42,2.
- GUZI (adj.) 'guzi, guzti'. *gucia* 3; *gucien* 17; *gucis mansoa* 9,2.
- I**
- IGAN (a.) 'igan, igo'. *igancina Calvarioco mendira* 40,2.
- IKAR (adj.) 'larri'. *icusiric gurutcearen carga-requin icar icar* 19.
- ITXASO (i.) 'itsaso'. *ichaso* 15,1.
- ITZ EGIN (a.) 'hitz egin, berba egin, mintzatu'. *Jesus onac itz eguincioten lecua* 28; *itz eguiteco* 2,1.
- ITZE (i.) 'itze, iltze'. *ice gogorrequin* 39,2; *itzes zulaturic* 48.
- IXURI (a.) 'isuri, ixuri, bota'. *odol-isurce* 41. N.B. Marratxo bat "isurce" hitzak daukan -s- horren gainean.
- J**
- JAIKI (a.) 'jaiki'. *jaiqui naizue eta ecin* 33; *jaiquiaraci-zuten* 12,1; *jaiquitceco* 13.
- JANGOIKO (i.) 'Jaungoiko'. *Jangoico eta guizon* 13; 42,2.
- JARRAIKI (a.) 'jarrai'. *zuri jarraiquitcen eta laguntcen* 20; *zucen beti jarraiquitceco* 31.
- K**
- KRISTIO (i.) 'kristau, giristino'. *Pensazazu, christioa, nola...* 4,3; 8,3.

L

- LASTER (ad.) 'laster, agudo'. *ea laster jaiqui, gurutcean il-beardu* 33.
 LEMISIKO (ad.) 'lehenbiziko, lehenengo'. *Le-misico Estacioa* 4,2; *Jesus limisicoric eroricen lecua* 11,2.
 LEN-BAIT-LEN (ad.) 'Lehen-baino-lehen, hainbat lasterren'. *lembaitlen ilcen icusi naizuten* 19.

M

- MAITATU (a.) 'maitatu, onetsi, amatu'. *zu be-ti maitaceco gracia* 52. Cf. NAI.
 MEREJI (a.) 'merezi'. *oiec meregiduten castigoa* 38.

N

- NAI (i.) 'nahi, gura; maitasun'. *irabaci naiditugu* 3; *il naiagodut, zu ofenditu-baño* 56; *Gueiegui naidiguzu* 43,2.
 NEGAR (i.) 'negar, nigar'. *negar eguin* 29; *negarres* 29; *negarraiquin* 23,2; *negarraiqui* 31; etab.

O

- OBlA (i.) 'hobi, hilobi'. *Obia berrian Jesusen gorputza sartuzuten lecua* 50; *obia berrian sartuzuten* 50.

Adizkiak

B

- BAZINA 'bazina'. *bacina bezala* 26.

D

- DA 'da'. *esta* 43,2; *bearden gucia* 52.
 DAITZEN 'daitezen'. *gure animac garbi-daitcen* 41; *izandaitcela* 3 (2).
 DEZAGUN 1 'dezagun'. *irabacidezagun* 11,1; *aurquidezagun* 35; *gozadezagun* 21.
 DEZAGUN 2 'diezaigun'. *sugetadezagun* 10.
 DEZAZUN 'dezazun'. *josi-dezazula* 56.
 DIGUZU 'diguzu'. *naidiguzu* 43,2.
 DIRE 'dira'. *gure culpac dire* 34; *direla* 27.
 DITUGU 'ditugu'. *naiditugu* 3. Cf. TUGU.
 DITUZU 'dituzu'. *Zuc naidituzun* 3.

ONDOREN (pos.) 'atzetik, gibeletik, post'. *gurutcea beti zure ondoren gogotic eram-an* 10; *zure gurutcearen ondoren... ibiligaitcen* 14,1.

ORAI (ad.) 'orai, orain'. *orai zuri lagundu* 21,1; 31; *orai eta...* 45.

ORZILARE (i.) 'ostirale(e), ortzirale'. *Orcilare sandu goicean* 4/5.

S

SANDU (adj.) 'saindu, sandu, santu'. *vide sandu gontaco* 3; *Aita sanduec* 3.

SINES (ad.) 'zinez, egiaz'. *sinesco damua* 20; *sines maitatcea* 45,1.

SONEKO (i.) 'jantzi'. *quendu-cizquiotten tiraca bere soñecoac* 36,2; *pasiönen soñecoac zar itsusia* 38; *soñecoac gabe* 37,2.

U

URRIKALDU (a.) 'errukitu, urrikitu'. *artas urricaldtu bearrean* 33.

Z

ZENA (io.) 'dena'. *utczuten cena oñaces betea* 40,1.

ZEREN (j.) 'zerengatik, quia'. *negar eguin..., ceren oien gañera gaitz andiac etorri bearduten* 29.

DIZAGUN 'ditzagun'. *artu dizagun* 35.

DIZKIZUT 'dizkizut'. *eguin dizquizudan ofensa gucien barcacioa* 53,2.

DIZUT 'dizut'. *escatcen-dizut* 53,2; etab.

DIZUTE 'dizute'. *ezarri-dizute* 44; *quendu-dizute* 44.

DU 'du'. *erranendu* 2,1; *il-beardu* 33.

DUGU 'dugu'. *ezagutu-dugu* 27; *beardugun gracia* 23,2.

DUT 'dut'. *Damudut zu ofendituas* 8,1.

DUTE 'dute'. *naiduten bezala* 3.

DUZU 'duzu'. *icusi ezduzun* 43,2.

G

GAITUZU 'gaituzu'. *¡O nola...animatcen gaituzun* 34.

GAITZEN 'gaitezen'. *oroigaitcen* 24; *vici-gaitcen* 41; 49.

GAIZAZU 'gaitzazu'. *gordegaizazu* 45.

GARA 'gara'. *aurquicen-gara* 27.

T

TUGU 'ditugu'. *eguintugun becatu gucien barcacia* 17. Cf. DITUGU.

Z

ZAGUZU 'iezaguzu'. *erdechizaguzu* 17; *erdechi-zaguzu* 52; *lagundu-zaguzu* 48/49.

ZAITUGU 'zaitugu'. *zorzaitugunes* 24.

ZAITUSTE 'zaituzte'. *artu-zaituste preso* 43,2; *azotatu-zaituste* 44 (2); *zaitustenac* 34.

ZAITUT 'zaitut'. *adoratcen-zaitut* 53,2; *etab.*

ZARA 'zara'. *jcein ona... zaren gurezat!* 40,2.

ZAZU 'ezazu'. *Pensazazu* 4,3; *etab.*; *utzazu* 24.

ZE(N) 'zen'. *nola...egoncen* 9; *nola...izancen, ala...56*; *ilcen lecua* 42; *utczutzen cena oñaces betea* 40,1.

ZINA 'zinen'. *aurquitucina* 13; *igancina* 40,2.

ZIÑA(N) 'zinen'. *ibili-ciñana* 20; *ibiliciñana* 30; *guelditu-ciñalaic* 37,2; *guelditu-ciñanean* 51.

ZINDIGUN 'zenigun'. (*zuc guri*) *eracusi cindigun* 30; (*zuc guri*) *eracutsi cindiguna* 20.

ZINDION 'zenion'. *lastimas veiratu-cindion* 26.

ZINDUE(N) 'zenuen'. *artucinduenta* 6,2; *artucinduenean* 48; *eramancinduenta* 10; *icusicinduenean* 16.

ZINDUZA(N) 'zenituen'. *jcer doloreac artucinduzan!* 48. Cf. ZINITUE.

ZINDUZTEN/-STEN 'zintuzten'. *itsusitu bacinduzten* 23,2; *campora botacindusten* 26.

ZINITUE 'zenituen'. *bocic emancinitue* 41. Cf. ZINDUZA(N).

ZIO(N) 'zion'. *garbitucion lecua* 22; *nola...garbitucion* 23,1; *nola... utccion* 23,1.

ZIOTE 1 'zioten'. *errancioten* 33; *emancioten lecua* 8,2; *nola...ezarricioten* 5; *nola...presentatu-cioten* 47,1.

ZIOTE 2 'zien'. *guibeleitic zoacinei, errancioten* 29; *Jerusalengo Andrei Jesus onac itz eguincioten lecua* 28.

ZIRE(N) 'ziren'. *jcer...pena gogorrac sartucociren!* 15,1; *an aurquicenciren guciac* 36,2.

ZITUE(N) 'zituen'. *jcer...angustiac zure biozac artuco-cituen...!* 37,2.

ZIZKIOTE 'zizkioten'. *nola...quendu-cizquiotten...; eta berritu-cizquiote (sic -te)* 36,2; *nola...josi-cizquiotten* 40,1; *soñecoac quendu-cizquiotten lecua* 36.

ZOZUTE 'iezaiezu'. *Jauna,...gure animei veirazozute* 26.

ZUE 'zuen'. *jaiqui naizue eta ecin* 33; *nola...topatuzuen* 15,1; *nola... lurra jozuen 'cecidit'* 25,2; 33; *jcer ezpata zorrozac zure anima josicozuen...!* 16; *j...cer dolorea zure biotzac artucozuen...!* 47,2; 51.

ZUTE(N) 'zuten'. *nola...jaiquiaraci-zuten* 12; *jO nola...deshonratu-zuten!* 37,1; *aiñ neques zoaien, eci Judio gogorrec...artuzuten* 19.

Adizki trinkoak

D

DARAMATE 'daramate'. *ilcera daramaten ardia* 40,2.

DIGUZU 'emaniezaguzu'. *diguzu, Jauna, gracia* 7,1; *diguzu* 10; *etab.*

DIRAUTE 'diraute'. *nola dirauten* 46,2.

G

GAUDE 'gaude'. *gaude* 34.

GAUDEN 'gauden'. *gauden 'ut simus'* 24.

Z

ZEGOZKIO(N) 'zegozkion'. *guciac veira ce-gozquiola (Jesusi)* 36,2.

ZERAMATE(N) 'zeramaten'. *ilcera ceramatela* 16.

ZERIO(N) 'zerion'. *odola ceriola* 40,1.

ZOAIE 'zihoan'. *barimbazoaie ere* 29; *nola...zoaien* 19.

ZOAZI(N) 'zihoazen'. *guibeleitic zoacinei, errancioten* 29.